

Dulęba, Michał

Parcelacja folwarków obszarników płockich

Notatki Płockie 9/4-30, 39-40

1964

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Parcelacja folwarków obszarników płockich

inż. Michał Dulęba

Prace związane z przeprowadzeniem reformy rolnej na terenie powiatu płockiego rozpoczęto niezwłocznie po usunięciu okupanta.

Dnia 20 stycznia 1945 r. okupant wysadził mosty na Wiśle wycofując się w kierunku Dobrzyń — Włocławek. 21 stycznia w nocy wkroczyła od strony Słupna Armia Radziecka i Wojsko Polskie wyzwalając miasto Płock i powiat.

Już w dniu 25 stycznia 1945 r. przystąpiono do porządkowania akt pomiarowo-klasyfikacyjnych prowadzonych przez okupanta. Szybkie skompletowanie akt pomiarowych i klasyfikacyjnych majątków obszarniczych, przewidzianych do parcelacji było zasługą inż. geodety Mateusza Kozielskiego.

Pierwszym pełnomocnikiem do Spraw Reformy Rolnej na pow. płocki został mianowany ob. Pyszko, który z dniem 28. I. 1945 r. rozpoczął urzędowanie, a po zorganizowaniu Powiatowego Urzędu Ziemskiego został powołany na stanowisko komisarza ziemskiego ob. Ostałkiewicz.

Pełnomocnik Bolesław Pyszko był bardzo krótko ponieważ został powołany na inne stanowisko, a pełnomocnikiem powiatowym do spraw przeprowadzania reformy rolnej został mianowany Kazimierz Pesta, który powołał pełnomocników gminnych w 15 gminach i w m. Wyszogrodzie. Następnie zostały powołane komitety folwarczne, które współdziałały przy ewidencji i podziale mienia jak również przy ustalaniu nabywców.

Zadaniem zarówno pełnomocników do spraw reformy rolnej, jak i PZU było szybkie i sprawne przejęcie na cele reformy rolnej majątków obszarniczych, a następnie ich parcelacja.

W krótkim czasie, dzięki dobrej organizacji i dobrego rozeznania w terenie przejęte na cele reformy rolnej 219 majątków obszarniczych o ogólnej powierzchni 44.036 ha.

Po przyjęciu majątków należało szybko rozparcelować je. W tym celu powołano kierownika grupy technicznej inż. geodetę Mateusza Kozielskiego, który kierował tą grupą złożoną z około 100 osób. W skład jej weszli różni fachowcy: melioranci, drogowcy, technicy budowlani, mechanizatorzy, elektrycy, geodetów zaś było jedynie sześciu.

Oceniając skład grupy nie można się dziwić, że były popełniane błędy i niedociągnięcia. Nie mniej jednak mimo trudności kadrowych i braku instrumentów pomiarowych podział majątków obszarniczych nastąpił szybko, bo zaledwie w ciągu czterech tygodni.

Pierwszą pracą pokazową i roboczą grupy technicznej była parcelacja maj. Tchórz. Na-

stępnie grupę tę podzielono na mniejsze zespoły techniczne przydzielając im poszczególne majątki. Duże zasługi w sprawnym przeprowadzeniu reformy rolnej na terenie naszego powiatu, przy aktywizacji komitetów folwarcznych, pełnomocników gminnych oraz całej służby folwarcznej położyli tacy działacze jak Jan Małkiewicz i Feliks Majdak.

W wyniku parcelacji z 219 majątków obszarniczych powstały nowe 132 gospodarstwa rolne o pow. do 5 ha. Od 5 do 10 ha 3224 gospodarstw rolnych. Ponad 10 ha 146 gospodarstw rolnych. Ponadto upełnorolniono do 5 ha 2552 gospodarstwa chłopskie, a do 10 ha upełnorolniono 261 gospodarstw.

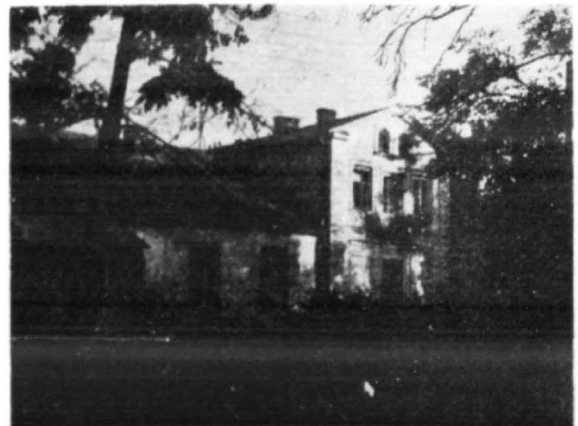
Ogółem w 1945 r. rozparcelowano gruntów obszarniczych 31.342,01 ha z czego powstały 3402 gospodarstwa nowe i 2793 gospodarstw upełnorolniono. Państwowe Gospodarstwa Leśne otrzymały 4.816,54 ha lasów i nieużytków do zalesienia.

Resztówki po rozparcelowanych majątkach w czasie przeprowadzania reformy rolnej zostały odpowiednio zakwalifikowane i miały swoje przeznaczenie, a mianowicie:

Antoni Wielec działacz ludowy, pierwszy po wyzwoleniu wójt gminy Staroźreby

Pałac w Gozdowie, w którym po przeprowadzeniu reformy rolnej mieściło się pierwsze gimnazjum w pow. płockim

Państwowe Nieruchomości Ziemskie (dziśjsze PGR) otrzymały 14 resztówek z obszarem gruntów pozostałych po częściowym rozparcelowaniu 3.079,68 ha.

28 resztówek przekazano Inspektoratowi Szkół Rolniczych, Instytucje Państwowe i Społeczna jak: Powiatowy Lekarz Wet. otrzymał 2 resztówki, Powiatowy Zarząd Drogi 1 resztówkę, Opieka Społeczna 1 resztówkę, Towarzystwo Uniwersytetów Robotniczych 1 resztówkę oraz inne instytucje i przedsiębiorstwa otrzymały ogółem 18 resztówek. Pozostałe resztówki w ilości 168 przekazane zostały administracji „Samopomocy Chłopskiej”.

Meldunek do WRN w Warszawie o zakończeniu parcelacji majątków obszarniczych włącznie z wydaniem aktów nadania i założeniem hipotek, złożył były PZU w Płocku dnia 26. III. 1946 r. Uroczystość zakończenia parcelacji odbyła się w Srebrnej. Poza parcelacją majątków obszarniczych przejęto 980 gospodarstw poniemieckich o ogólnym obszarze 6423 ha.

W roku 1946 po zakończeniu zasadniczej parcelacji majątków obszarniczych, pełnomocnicy do Spraw Reformy Rolnej zostali odwołani, a na ich miejsce w roku 1947/48 została powołana Powiatowa Komisja Ziemska, która w dalszym ciągu wykonywała reformę rolną, wydając akty nadania na gospodarstwa poniemieckie i wolne działki. Przewodniczącym PKZ z urzędu był starosta a jego zastępca kierownik Referatu Rolnictwa i Reform Rolnych.

Ogółem gospodarstw nadzielonych przez Powiatową Komisję Ziemską powstało łącznie z działkami rzemieślniczymi i pracowniczymi 886.

W roku 1957 PKZ w zasadzie zakończyła swoją działalność a dalsze czynności związane z regulowaniem spraw reformy rolnej przejął Wydział Rolnictwa i Leśnictwa — Referat Urządzeń Rolnych. Należy również nadmienić, że do obecnej chwili uregulowano 380 spraw nie zakończonych z parcelacji przedwojennej. Były to przeważnie drobne gospodarstwa rolne o ogólnej pow. 1220 ha.

Szkolnictwo rolnicze w powiecie płockim

Jan Kowalewski

W 1859 r. w powiecie płockim, za rządów Wielopolskiego, z polecenia ostatniego gubernatora płockiego Polaka Bońkowskiego na trzywłokowym łanie ziemi od jego dawnego właściciela Niegłosa — Niegłosami nazwanym — została założona pierwsza w Płockiem szkoła rolnicza. Była ona jedną z 10 szkół rolniczych, jakie rząd b. Królestwa Polskiego — postanowił założyć. Szkoła przeznaczona była dla drobnych rolników. Nauka trwała dwa lata.

Folwarczek „Niegłosy” obejmował 3 włoki ziemi wartości około 10 000 rubli. Dom murowany kosztował 5000 rubli, oprócz tego przy gospodarstwie były budynki: dom drewniany, stodoła, szopa dla bydła i koni oraz chlewy. Szkoła utrzymywała się z zasiłku rządowego w wysokości 2000 rubli rocznie. Wpisy od uczniów, których było 25, po 50 rb czyniły 1250 rb, dochód z gospodarstwa przynosił rocznie około 300 rb.

Uczniowie za owe 50 rb otrzymywali wyżywienie, ubranie letnie (plóciene) i zimowe (sukienne), buty i co drugi rok kurtkę z sukna grubego, a oprócz tego pościel (sienniki, 2 prześcieradła, kołdrę wełnianą, 2 powłoczki i 6 koszul). Oprócz nauki i tych wszystkich dodatków otrzymywali darmo: lekarstwa, książki, pióra, ołówki itp. Pobyt w szkole trwał dwa lata. Chłopcy uczyli się: religii, języka rosyjskiego, polskiego, geografii, arytmetyki, rolnictwa, weterynarii, ogrodnictwa, leśnictwa, kaligrafii, rysunków, botaniki i zoologii. Wszystkie zajęcia praktyczne przy gospodarstwie uczniowie wykonywali sami.

Dyrektorem tej pierwszej szkoły był Roch Godlewski z powiatu lipnowskiego, a opiekunem Antoni Klimkiewicz z Goślic. Oddziaływanie na młodzież było patriotyczne i postępowe o czym świadczy fakt,

że wychowankowie tej szkoły na wezwanie czerwonych przygotowali się do powstania, a następnie na rozkaz Zygmunta padlewskiego stanęli w jego szeregach. Udział „niegłosiaków” w Powstaniu Styczniowym wstrząsnął bytem szkoły, a rząd carski po stłumieniu powstania zlikwidował szkołę rolniczą w Niegłosach.

Rząd rosyjski przejął majątek szkolny na rzecz państwa, następnie wydzierżawił go, a dochód otrzymywany z dzierżawy — przeznaczył zgodnie z popieraniem prawosławia na utrzymanie domu wychowawczego dla dzieci prawosławnych w Płocku.

Po odzyskaniu niepodległości w 1918 r. majątek w Niegłosach przejęło Okręgowe Towarzystwo Rolnicze w Płocku. Rok 1919 był pierwszym rokiem wskrzeszenia założonej przed sześćdziesięciu laty szkoły rolniczej.

Wczesną wiosną 1919 roku OTR przystąpiło do remontu starych i budowy nowych budynków szkolnych. Warunki były sprzyjające o tyle, że kilku mieszkańców powiatu płockiego złożyło na ten cel duże sumy pieniężne. Osobami tymi byli: Maria Piwnicka, Ludwik Kunkel, rodzina Cichowskich. Założona na miejscu cegielnia oraz tartaczek dostarczyły materiałów budowlanych. Plany budowlane wykonał znany architekt prof. Tadeusz Zieliński z Warszawy.

Szkoła rolnicza w Niegłosach posiadała około 50 ha ziemi, na której kosztem 129 000 zł pobudowano kompleks 7 budowli (4 gospodarcze oraz 3 szkolne). Wszelkimi pracami orga-